

УДК 78.071.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-9>

Юлія ДАНИЛЬЧЕНКО,

orcid.org/0000-0003-1243-6728

викладач

Мистецької школи № 2 с. Опитне
(Опитне, Донецька область, Україна),

викладач

Бахмутського фахового коледжу культури і мистецтв імені Івана Карабиця
(Бахмут, Донецька область, Україна),

аспірантка кафедри музичного мистецтва та хореографії

Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(Старобільськ, Луганська область, Україна) *julia.danilchenko555@gmail.com*

ГЕРГЕЙ ІТЦЕС – КОМПОЗИТОР АВАНГАРДНОЇ МУЗИКИ ДЛЯ ФЛЕЙТИ

У статті розглядається творча діяльність сучасного композитора авангардної музики для флейти Гергея Ітцеса, особливості композиторського стилю, інноваційні впровадження для дослідження розширених технік гри на флейті, нестандартний підхід у виконанні флейтового репертуару.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей творчості сучасного угорського флейтиста-композитора Г. Ітцеса та його внеску в розвиток флейтового мистецтва ХХ–ХХІ ст.

Методологію дослідження становить застосування загальнонаукового принципу об'єктивності, біографічного, системного, аналітичного, стильового, історико-типологічного методів у дослідженні біографічних даних Г. Ітцеса, особливостей творчої діяльності композитора авангардної флейти та яскравого виконавця ХХІ ст.

Наукова новизна полягає у системному та комплексному аналізі творчої діяльності Г. Ітцеса, розкритті важливого внеску угорського композитора та виконавця в розвиток авангардної флейти ХХІ століття.

Твори Г. Ітцеса вважають одними з найскладніших і захоплюючих у флейтовому репертуарі ХХІ століття. У своїх композиціях він всебічно досліджує технічні, акустичні та музичні можливості флейти. Його музика в 2021 році у США була представлена міжнародній аудиторії найпрестижнішою комісією – Національною асоціацією флейти. Також музикант є успішним концертним виконавцем на флейті, який дебютував у Карней-холі в 2014 році та виступив на головних фестивалях флейтової музики в Пекіні, Парижі, Нью-Йорку, Манчестері, Фрайбурзі та інших містах. Г. Ітцес записав понад двадцять компакт-дисків, зокрема угорську сучасну музику, власні оригінальні твори, транскрипції та аранжування для флейти. Г. Ітцес є відомим викладачем по класу флейти, автором науково-методичної роботи “Flautology” та творцем “Flouble”, яке було створено для флейтистів і композиторів з метою надання додаткової інформації про кожну багатоголосну аплікатуру для флейти.

Ключові слова: Г. Ітцес, композитор, творча спадщина, «авангардна» флейта, розширені техніки, Flouble, Flautology.

Yuliia DANILCHENKO,

orcid.org/0000-0003-1243-6728

Teacher

Opytne village Art School No. 2
(Opytne, Donetsk region, Ukraine),

Teacher

Bakhmut Professional College of Culture and Art named after Ivan Karabyts
(Bakhmut, Donetsk region, Ukraine),

Postgraduate Student at the Department of Musical Art and Choreography
Luhansk Taras Shevchenko National University

(Starobilsk, Luhansk region, Ukraine) *julia.danilchenko555@gmail.com*

GERGELY ITTZES – THE COMPOSER OF AVANT-GARDE MUSIC FOR FLUTE

The article considers the creative activity of the modern composer of avant-garde music for flute Gergely Ittzes, features of the composer's style, innovative implementations for the study of advanced techniques of playing the flute, a non-standard approach to performing the flute repertoire.

The purpose of the article is to study the peculiarities of the work of the modern Hungarian flutist-composer G. Ittzes and his contribution to the development of flute art of the XX–XXI centuries.

The research methodology is the application of the general scientific principle of objectivity, biographical, systematic, analytical, stylistic, historical-typological methods in the study of biographical data of G. Itzes, features of creative activity of the avant-garde flute composer and bright performer of the XXI century.

The scientific novelty lies in the systematic and complex analysis of G. Itzes' creative activity, the disclosure of the important contribution of the Hungarian composer and performer to the development of the avant-garde flute of the XXI century.

The works of G. Itzes are considered one of the most complex and fascinating in the flute repertoire of the XXI century. In his compositions, he comprehensively explores the technical, acoustic and musical possibilities of the flute. His music in 2021 in the United States was presented to an international audience by the most prestigious commission – the National Flute Association. The musician is also a successful flute performer; making his debut at Carney Hall in 2014 and performing at major flute music festivals in Beijing, Paris, New York, Manchester, Freiburg and other cities. G. Itzes has recorded more than twenty CDs, including Hungarian contemporary music, his own original works, transcriptions and arrangements for flute. G. Itzes is a well-known teacher of flute, author of scientific and methodological work “Flautology” and creator of “Flouble”, which was created for flutists and composers in order to provide additional information about each polyphonic fingering.

Key words: G. Itzes, composer, creative heritage, “avant-garde” flute, advanced techniques, Flouble, Flautology.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що з другої половини ХХ–ХХІ ст. відбувається переосмислення та інтерпретація традиційних методів звуковидобування, пошук нових тембрових звучань інструмента, нетрадиційних способів нотного запису, відбувається глобальна зміна у виконавській техніці флейтистів, розширюються горизонти уявлень про можливості мелодійного інструменту, який іноді може сприйматися не тільки як сольний інструмент, але і як невеликий ансамбль у результаті введення до виконавської практики мультіфонік, мікротонів, різних шумових ефектів та інших розширених технік.

Інноваційні відкриття у флейтовому мистецтві зазначеного періоду пов'язані з ім'ям відомого сучасного композитора та виконавця Гергея Ітцеса (Gergely Itzes), який є дослідником свого інструмента, автором багатьох експериментальних флейтових творів, в яких композитор застосовує сучасні виконавські техніки, особливо «поліфонічну» гру на флейті. Він є автором програмного забезпечення “Flouble”, завдяки якому надається додаткова інформація про кожну аплікатуру мультіфоніки, включаючи інтонаційні тенденції, можливість динаміку і рівень складності. Г. Ітцес пише твори для авангардної флейти з використанням мультіфонік, мікротонів, розширених технік, які являють собою ультрасучасну тенденцію дослідження нових звуків на флейті, застосовує математичний підхід у композиційній будові творів, використовує інноваційні підходи у виконавстві флейтових дуетів, поєднує традиції минулого із сучасною музикою.

Аналіз досліджень. Академічна література про життєвий та творчий шлях Г. Ітцеса доволі обмежена. Деякі аспекти творчості композитора висвітлено в дослідженнях закордонних науковців А. Макферсона (McPherson, 2016) та І. Будаї (Budai, 2014). Відомості про композитора частково надано

в таких джерелах, як: рекламний вебсайт Г. Ітцеса, що містить скорочені біографічні дані; відеоматеріал “On Flouble”, що містить інформацію щодо програмного забезпечення флейтової мультіфоніки Г. Ітцеса; в інтерв'ю Д. Койдін (J. Koidin) з Г. Ітцесом 2009 року, що вийшло друком у журналі “Flute Talk” (Koidin, 2009); у передмовах та керівництвах до викладання музичних творів автора.

І. Будаї у своєму дослідженні частково розглядає життя, творчу діяльність, професійні відносини Г. Ітцеса з іншими композиторами, зокрема з І. Матузом (I. Matuz).

Найвагоміше дослідження у вивченні творчої спадщини та композиторського стилю угорського композитора та флейтиста Г. Ітцеса зробив А. Макферсон. У своїй роботі автор розглядає особливості стилю композитора авангардної флейти, створює керівництво з виконання музичних творів Г. Ітцеса. Спираючись на дослідження А. Макферсона, стає можливим систематизувати вагомні аспекти творчої діяльності композитора, детально розглянути та виявити виконавські можливості сучасного інструмента в творчості Г. Ітцеса, а також визначити вклад флейтиста в перспективу розвитку флейтового мистецтва.

Мета статті – дослідити особливості творчої біографії угорського композитора та флейтиста Г. Ітцеса, виявити композиторську та інноваційну діяльність у сучасному флейтовому мистецтві.

Вклад основного матеріалу. Гергей Ітцес, угорський флейтист та композитор, народився в Дьйорі (Győr) (Угорщина) в 1969 році в музичній сім'ї. Батько Ітцеса викладав теорію музики в Музичному педагогічному інституті Золтана Кодая (Zoltán Kodály Pedagogical Institute of Music) в Кечкеметі (Kecskemét) (Koidin, 2009: 6–7). Його мати мала музичну освіту і диплом викладача з англійської мови, вела музичні курси англійською мовою у цьому ж інституті (Koidin, 2009: 7). У ранньому дитинстві Г. Ітцес спочатку навчався гри на

блок-флейті, потім протягом місяця пробував свої вміння гри на гобої, перш ніж віддати свою перевагу флейті (McPherson, 2016: 4). Навчання гри на флейті здалося Ітцесу досить складним. Юний виконавець залишив інструмент у спокої на деякий час. Після невеликої паузи у виконавській практиці Г. Ітцес усвідомив, що грати на флейті йому до душі (McPherson, 2016: 4). Крім занять на духових інструментах, Г. Ітцес брав уроки гри на ударних інструментах, а в більш старшому віці почав займатися грою на фортепіано (Koidin, 2009: 6–7). У дванадцятирічному віці Г. Ітцес приймає рішення присвятити своє життя музиці. Ідея стати музикантом була для нього переконанням і відданістю (Koidin, 2009: 7).

У підлітковому віці він відвідував лекції з акустики флейти угорського флейтиста І. Матуза (Budai, 2014: 206). Вчення І. Матуза довгий час впливало на творчу діяльність Г. Ітцеса. Композиторська активність Ітцеса проявилася в період навчання в Музичній академії Ференца Ліста в Будапешті, де він брав уроки гри на флейті у Г. Прьоле (H. Pröhle) (Budai, 2014: 207). Г. Ітцес вивчав камерну музику у Д. Куртага (G. Kurtág) і Ф. Радос (F. Rados) (The Tianjin Juilliard School, 2021). У 1992 році Г. Ітцес закінчив Музичну Академію імені Ф. Ліста. На випускному сольному концерті він виконав власний твір “*Zhuang Zi’s Dream*” (Budai, 2014: 224). Потім Г. Ітцес рік навчався в Празькій Академії Моцарта (Prague Mozart Academy). У 1994 році він отримав стипендію для навчання в Центрі Мистецтв Банфі (Banff Centre of the Arts) в Альберті, Канада. У цей період композитор-флейтист працював над твором для чотирьох флейт “*Vision Pit*” (Koidin, 2009: 9).

Г. Ітцес був активним членом угорського суспільства флейтистів. На думку закордонного дослідника І. Будаї, Г. Ітцес у 90-х роках стає ключовою фігурою в наступному поколінні відданих інтерпретаторів сучасної музики. Його твори з великим успіхом були представлені на конвенціях Угорського товариства флейтистів (Budai, 2014: 31). У 2000 році на з’їзді в Дебрецені (Debrecen) Г. Ітцес виступив з етно-джаз-рок-групою “*Talizmán*”, членом якої він був уже 10 років (Budai, 2014: 32). Композитор писав музику для своєї групи і виступав разом з нею з 1990 по 2000 роки (McPherson, 2016: 5). З 2000 по 2005 рік Г. Ітцес обіймав посаду редактора журналу Угорського товариства флейтистів “*Fuvolaszó*” (Hungarian Flute Society’s magazine *Fuvolaszó*) (Budai, 2014: 28–29).

У 1997 році він почав викладати гру на флейті в університеті Сечені Іштван в Дьйорі (Széchenyi

István University in Győr) (McPherson, 2016: 6). У 2008 році Г. Ітцес написав докторську дисертацію «Роль поліфонічного мислення в грі на флейті» та отримав докторський ступінь Академії Ференца Ліста. У 2017 році він був запрошений професором програми Фулбрайт (Fulbright) до Бостонського університету (The Tianjin Juilliard School, 2021). Також з вересня 2017 року читав лекції на факультеті мистецтв Печського університету (University of Pécs) (Bartók Fesztivál, 2021). З 2019 року викладає гру на флейті в Джульярдській школі Тяньцзін, Китай. Г. Ітцес дає концерти, проводить майстер-класи і лекції по всьому світу (Parageno, 2020).

Г. Ітцес є успішним концертним виконавцем на флейті, був учасником камерного ансамблю UMZE (Асоціації нової угорської музики) понад двадцять років з 1997 року, в 2003 році став засновником квартету флейт TeTraVERSI (Sankyo Flutes, 2021). Він виступав з Магдаленою Кожен (Magdalena Kožena), Маркусом Штокхаузеном (Markus Stockhausen), Хайнцем Голлігером (Heinz Holliger), Пітером Франклом (Peter Frankl), Міклошом Перенї (Miklós Perényi), Золтаном Кочіш (Zoltán Kocsis), Петером Етвеш (Péter Eötvös), Денесом Варджон (Dénes Várjon), Крістофом Баратї (Kristóf Baráti) і багатьма іншими видатними виконавцями. Варто так само відзначити, що Ітцес виступав як соліст з Камерним оркестром Ференца Ліста, Австро-Угорським оркестром Гайдна, “*Toronto Sinfonietta*”, з Катовіцькою (Katowice) філармонією, Хантсвільським симфонічним оркестром та іншими ансамблями (The Tianjin Juilliard School, 2021).

Г. Ітцес володіє жанром вільної імпровізації, що стало важливим у творчості музиканта. Завдяки цьому були створені спільні проекти з художником-графіком Джено Левай (Jenő Lévy), здійснилися записи із Сілардом Мезей (Szilárd Mezei) і його групою, а також були створені сольні проекти.

Гергей Ітцес зробив успішну кар’єру виконавця на флейті, створив низку авторських альбомів. На його виконавську манеру мала вагомий вплив творча діяльність І. Матуза і О. Ніколе (A. Nicolet). Ітцес записав більш ніж двадцять компакт-дисків, зокрема угорську сучасну музику, власні оригінальні твори, транскрипції та аранжування для флейти скрипкових творів Й. С. Баха, В. А. Моцарта, Н. Паганіні, що записані в його альбомі як «Скрипкові твори для флейти». Виконавець також записав менш відомий репертуар таких композиторів, як П’єр-Макс Дюбуа (Pierre-Max Dubois), Ежена Вальк’єра (Eugène Walckiers), Луїджі Боккеріні (Luigi Boccherini), і повне зібрання творів Зігфріда Карг-Елерта (Sigfrid

Karg-Elert) (Sankyo Flutes, 2021). У 2004 році Г. Ітцес записав альбом творів американського композитора Ентоні Ньюмана (Anthony Newman), з яким він познайомився в Празькій академії Моцарта (Koidin, 2009: 9). Інший проєкт виконавця, що було записано та видано компанією “Hungaroton” в 2015–2016 роках під назвою «Велика книга сонат для флейти» (The Great Book of Flute Sonatas), охопив найбільш значимі сонати для флейти в історії виконавського флейтового мистецтва (34 п'єси на 7 компакт-дисків) (Sankyo Flutes, 2021). У 2018 році його збірка “The Grand Book of Flute Sonatas” вийшла у фінал International Classical Music Award (Parageno, 2020) і була номінована як одна з трьох кращих збірок року (UMBC, 2021).

До сольного репертуару Г. Ітцеса включає відому флейтову літературу – від бароко до експериментальних творів у жанрі вільної імпровізації. Деякі сучасні твори було написано спеціально для Г. Ітцеса, серед них – концерти для флейти Е. Ньюмана, Л. Дьоньосі і С. Мезей. Виконавець надихнувся і багатьох інших композиторів. До своєї концертної програми угорський флейтист обов'язково додає власні твори і транскрипції. Він неодноразово виконував флейтові сонати Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя, К. П. Е. Баха, Ж. Буаморт'є і В. Моцарта, флейтові квартети В. Моцарта, фантазії Г. Ф. Телемана і сольні флейтові твори Й. Сари (J. Sári). Г. Ітцес організовував власну серію концертів «Перлини флейтової літератури» і «Література флейтового тріо». Програма складалася з найбільш відомих творів для флейти з фортепіано. У 2019 році він провів потрійний концерт, на якому представив свої роботи “ITT(z) *ÉS MOST címen*” (Wikipedia, 2021).

Композитор-флейтист працював з такими виданнями, як Akkord, EMB, Universal, Billaudot, Presser і Kossack (The Tianjin Juilliard School, 2021). Репутація Г. Ітцеса як популярного композитора і концертного виконавця на флейті продовжує зростати. Він різносторонній музикант, який прагне вдосконалюватись. Так, у 1987 році здобув третє місце на Міжнародному конкурсі флейтистів *Valentino Bucchi* в Римі, а в 1988 році вийшов у фінал міжнародного музичного конкурсу в Дуїно (Duino), Італія (Koidin, 2009: 8). З 1997 року виконавець отримав низку престижних нагород, а саме: Гран-прі 2-го Міжнародного конкурсу музичних діячів імені Олександра Тансмана (Alexander Tansman 2nd International Competition for Musical Personalities) в Польщі (1998), грант Анні Фішер (Annie Fischer grant) (1998, 1999), *Liszt Prize* від Міністерства культури

Угорщини (2001). У 2009 році отримав стипендію *Lajtha* (McPherson, 2016: 6). У 2011 році National Flute Association доручила Г. Ітцесу написати твір для молодих виконавців на новому з'їзді асоціації в 2012 році в Лас-Вегасі. В результаті було написано твір “*Totem*”, який уже в 2013 році на з'їзді NFA одержав перемогу в конкурсі Newly Published Music (Pattillo, 2013: 5).

У 2009 році Г. Ітцес був включений до “*Lexikon der Flöte*” – німецького вичерпного довідника про флейту, в якому міститься більше 800 статей за всіма предметними сферами. Довідник охоплює широкий діапазон інформації у цій сфері. Аспекти розвитку флейтового мистецтва розглядаються не тільки в контексті класичної європейської музики, але й визнається роль флейти як одного з найпопулярніших інструментів у всіх культурах світу (András, 2009: 416–417).

Як дослідник свого інструмента і автор багатьох експериментальних флейтових творів Г. Ітцес застосовує сучасні виконавські техніки, особливо «поліфонічну» гру на флейті, що демонструє в “*Flouble*” (2012). “*Flouble*” – це нове програмне забезпечення, яке є незамінним довідником з мультіфонічної гри на флейті. “*Flouble*” складається з програмного забезпечення, «Керівництва користувача», серії додаткових відеороликів, нотних збірок п'яти творів, в яких композитор використовує розширені техніки (McPherson, 2016: 19). “*Flouble*” було створено як ресурс для флейтистів і композиторів, що надає додаткову інформацію про кожен багатоголосну аплікатуру, включаючи інтонаційні тенденції, можливу динаміку і рівень складності. Ітцес каталогізував близько п'ятиста мультіфонічних звуків, заснованих на його власних акустичних знахідках, в поєднанні з його експериментами в якості виконавця.

Одним з основних переваг “*Flouble*” для виконавців і композиторів є те, що програмне забезпечення супроводжується вбудованими звуковими файлами для кожної мультіфоніки, записаними Ітцесом, щоб користувач міг чути, як кожна мультіфоніка повинна звучати на практиці. «Керівництво користувача» є цінним ресурсом і може розглядатися як короткий трактат про поліфонічну гру на флейті (McPherson, 2019: 6–8).

Важливим внеском Г. Ітцеса у створенні флейтового звукового каталогу стало задокументування “*double-stops*” (мультіфонічний звук, що складається з двох висот) і мультіфоніки, яка містить діатонічні звуки. Автор “*Flouble*” також обмежив каталог аплікатурою, яку він вважає найкращою для кожної мультіфоніки (McPherson, 2019: 20). Таку програму можна застосовувати

для виконання практично всіх творів Ітцеса, наприклад, “*Etude No. 4 “Echoetude”, “C-A-G-E Fantasy and Fugue”* (1989, revised 1991), “*Mr Dick is Thinking in Terms of a Blues Pattern*” (1991), “*Zhuang Zi’s Dream*” (1992).

Г. Ітцес є автором науково-методичної роботи “*Flautology*”, опублікованої Magyar Kultúra Kiadó. У своїй книзі Гергей Ітцес ділиться 20-річним особистим виконавським і педагогічним досвідом та розповідає про техніку гри на флейті в межах комплексної системи (Parageno, 2018).

Твори Г. Ітцеса є прикладом високого рівня складності виконавської техніки. За твердженням композитора стає відомо, що в музичних творах автора труднощі виконавського плану набувають другорядного значення, домінуючим фактором є досягнення художньої мети, розкриття програмності і драматизму музичного матеріалу. Для створення своїх композицій новатор черпає натхнення в творах різних музичних стилів і жанрів, використовує весь звуковий спектр, який можливо отримати в процесі виконавства на флейті.

Творчу спадщину композитора можна поділити на ранній період – 1988–1994 і другий період – 1994–2012.

Твори раннього періоду можна диференціювати за трьома категоріями:

– *перша категорія* – твори, що присвячені певній техніці гри на флейті: “*Just a Tube: Five Etudes for Flute*” (1988–1991), “*Two Breath-Taking Flute Duets*” (1991);

– *друга категорія* – твори, що написано на зламі різних музичних стилів: “*C-A-G-E Fantasy and Fugue*” (1989/1991), “*Mr Dick is Thinking in Terms of a Blues-Pattern*” (1991);

– *третья категорія* представлена творами, які передають духовні і літературні захоплення Г. Ітцеса: “*Zhuang Zi’s Dream*” (1992), “*Koans*” (1993/1996) та “*Vision Pit*” (1994).

До другого періоду можна віднести такі твори: “*L’effet Doppler*” (1994), “*Pi-Transcendent*” (1994), “*Canon in the Deep for three flutes*” (1996), “*Flute Variations*” (1997), “*Circles*” (1999), “*Sound Poems*” (2001), “*Ballad – Capriccio for Carchy*” (2007), “*Greeting*” (2007), “*Double Raga*” (2011), “*Totem*” (2011).

Твори Г. Ітцеса охоплюють широке коло розширених технік. Так, наприклад, циркулярне дихання (*circular breathing*) – одна з найбільш перспективних флейтових технік, що використовує автор у композиторській творчості. І хоча такий вид флейтової техніки вперше було використано разом з іншими видами розширених технік, проте дотепер циркулярне дихання практично не було

введене до виконавської практики. Це може бути пов’язане з відносною складністю освоєння циркулярного дихання. У багатьох творах Г. Ітцеса виконавець повинен використовувати циркулярне дихання, наприклад, у флейтовому дуеті “*Disgusting Slurping from Two Breath-Taking Flute Duets*”, “*Etude No. 2: Flute Machine Etude (Flute Roll Music)*”, “*Projections*” та в інших його творах (McPherson, 2019: 21).

У відеороліках “*Flouble*” композитор практично не надає роз’яснень щодо виконання техніки циркулярного дихання, а лише дуже коротко розглядає такий аспект у своїх інструкціях до творів.

Важливими дослідженнями в галузі застосування циркулярного дихання в флейтовому репертуар є роботи А. Макферсона і К. Філпот, які розглядають такий вид флейтової техніки на виконавських прикладах Р. Діка, Г. Ітцеса, І. Матуса і Я. Кларка.

Композиції Г. Ітцеса містять комплекс специфічних прийомів, які є унікальними. Так, наприклад, *Horn embouchure* (*трубний амбушюр*) і *Slap-tongue* або *Pizzicato*, які автор включає в такі твори, як “*Mr Dick is Thinking In Terms of a Blues-Pattern*”, “*L’effet Doppler*” і “*Koan No. 5*”, являють собою незвичний підхід композитора до таких технік, демонстрацію яких можна побачити на відео “*Flouble*” “*Special Sounds on the Flute*” (McPherson, 2019: 24–25).

“*Key slaps*” (удари клапанами) вважають основним «продуктом» авангардного світу флейтових звуків. Тим не менш Г. Ітцес створює власний підхід у застосуванні такої техніки. Наприклад, у творі “*Totem*” (2012) композитор використовує техніку “*key slaps*”, застосовуючи додаткові аплікатури в нижньому регістрі інструмента для створення найбільшого ефекту звучання «клапань», ніж це можливо у разі використання звичайної аплікатури (McPherson, 2019: 25). Г. Ітцес надає пояснення до використання такої техніки в “*Special Sounds on the Flute*”.

Інноваційний підхід у виконавстві флейтових дуетів простежується в творі “*What You Are Fed Up With*” (перший дует з “*Two Breath-Taking Flute Duets*”) і являє собою аранжування відомої мелодії “*The Carnival of Venice*” для двох виконавців на одній флейті. Один з флейтистів грає на флейті традиційним способом, а другий виконавець використовує замість традиційного лабіума отвір нижнього коліна інструмента, утворюючи бічний амбушюр, під час виконання арпеджірованого акомпанементу. Створення звуку відбувається подібно грі на болгарському ковалі (Bulgarian kaval).

У наступному творі “*Koan No. 4*” (1993) композитор так само застосовує нестандартний спосіб гри на інструменті, а саме: один виконавець грає на флейті традиційним способом, а інший використовує інструмент без верхньої частини флейти – голівки, утримуючи інструмент асиметрично, витягуючи звуки подібно болгарському ковалю (McPherson, 2019: 87).

Практично немає літератури, в якій торкаються питання створення звуку за допомогою бокового видиху, і немає жодного джерела, в якому пояснюють використання амбушюра з боковим видихом на кінці нижнього коліна флейти. Г. Ітцес коротко розповідає щодо використання цього виду виконавської техніки в інтерв'ю з Г. Паттілло (G. Pattillo). В інтерв'ю композитор розповідає, що познайомився з таким видом техніки завдяки І. Мутузу та пояснює специфіку акустичної теорії, що є основою цієї техніки, порівнює амбушюр з боковим видихом з грою на “*Arabic ney*” або “*Bulgarian kaval*”.

У творах Г. Ітцес використовує сукупність різних видів розширених флейтових технік. Наприклад, “*Projections*” (альбом “*Multiphonique Sound Poems*”) потрібно виконувати на інструменті протягом більше ніж дві хвилини, використовуючи циркулярне дихання. При цьому необхідно виконувати серію різних мультіфонічних інтервалів (Ittzés, 2008: 12–14).

Ітцес спеціалізується не тільки на сучасній музиці, він намагається зв'язати її з традиціями минулого. Так, наприклад, основою твору “*L'effet Doppler*” (1994) (повна назва “*L'effet Doppler: Une fantasia multiphonique pour flute seule dans le style romantique*” / “*The Doppler Effect: A Multiphonic Fantasy for Solo Flute in the Romantic Style*”) є салонна музика XIX ст., а в темі і варіації цього твору Г. Ітцес використовував сучасні виконавські прийоми: мультіфоніку, flageolets, pizzicato, tongue-rams (вколочений язик), key clicks (клацання клапанів), pitch bend та інші. Такий твір є свого роду злиттям музичних тенденцій минулого століття і сучасності (McPherson, 2019: 108).

Окрім класичної та сучасної музики, на формування музичної мови композитора вплинули такі музичні напрями, як джаз і вільна імпровізація. Г. Ітцес пише твори для авангардної флейти з використанням мультіфоніки, мікротонів, розширених технік, які являють собою ультрасучасну тенденцію дослідження нових звуків для флейти, застосовує математичний підхід у творах. Наприклад, “*Circles*” (1999) – типовий твір «сучасної музики» у стилі класичного авангарду, так званий «Дармштадтський стиль» (McPherson,

2019: 132–133). Математичний принцип письма автор використовує і в інших творах, таких як “*Flute Variations*” (1997) – структура композиції заснована на додекафонному ряді, що складається з терцових інтервалів, де тривалості нот також збудовані в послідовності з дванадцяти елементів (McPherson, 2019: 129).

Висновок. Г. Ітцес є багатогранним музикантом та композитором авангардної флейти, виконавцем, науковцем тощо, який динамічно вдосконалюється. Його твори вважають одними з найскладніших і захоплюючих у флейтовому репертуарі, оскільки Г. Ітцес детально, всебічно досліджує технічні, акустичні та музичні можливості флейти. Його творчість стала вельми важливою в процесі розвитку флейтового виконавства в останні десятиліття XXI ст., тому вимагає детального вивчення.

Програмне забезпечення “*Flouble*” є цінним ресурсом і може розглядатися як короткий трактат про багатоголосну гру на флейті. «Керівництво користувача» в поєднанні з додатковими відео “*On Flouble*” і “*Demonstration Lesson*” містить велику кількість педагогічних матеріалів, що пояснюють процес виконання на «поліфонічній» флейті. Відео «Особливі звуки на флейті» також надає короткий огляд і демонстрацію інших розширених технік, застосованих у творах Г. Ітцеса.

Твори композитора-флейтиста написано за різними стилями-жанровими напрями та включають широкий звуковий діапазон інструмента. Композитор розробляє специфічний спектр музично-виконавських видів флейтових технік, що базується на математичному підході в процесі написання оригінального репертуару на літературні, духовні та інші сюжети.

Впродовж творчого шляху Г. Ітцеса відношення до стилю створення творів змінювалося від внутрішнього натхнення до зовнішніх чинників. Композитор писав твори на замовлення, для певних подій, концертів, студійних записів. Для флейтистів освоєння багатьох творів Г. Ітцеса є доволі складним і довгостроковим процесом, оскільки, окрім оволодіння циркулярним диханням, точним володінням мультіфонікою та іншими техніками, які потрібні в п'єсах, успішне виконання творів Г. Ітцеса вимагає від виконавців високого рівня психофізіологічного контролю і усвідомлення.

«Керівництво користувача» “*Flouble*” пропонує вивчити підхід Г. Ітцеса (композитора і виконавця) щодо вдосконалення технічної майстерності. А запропоновані методи і стратегії можуть бути екстрапольовані на решту його творчої спад-

щини. Г. Ітцес усвідомлює технічні складнощі у виконанні своїх творів і планує зробити їх більш доступними для флейтистів, склавши серію вправ з метою опанування розширених технік більшою кількістю виконавців.

Автор планує створити значну кількість невеликих вправ під назвою «Експедиція на флейті» для опанування сучасних видів виконавських розширених технік флейтистів від початкового виконавського рівня до середнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. McPherson A. *Completing the Circle: The Flute Music of Gergely Ittzes* : Doctor's thesis. Tasmanian College of the Arts, 2016. P. 233.
2. Budai I. *The Flutist as Co-Creator: Composer-Performer Collaboration in the Flute Music of Hungary* : Doctor's thesis : University of Toronto, 2014. P. 267.
3. Koidin J. Gergely Ittzes. *Flute Talk* 29. 2009. No. 1, p. 6–11.
4. Gergely Ittzes. The Tianjin Juilliard School : *website*. URL: <https://www.tianjinjuilliard.edu.cn/faculty/gergely-ittzes> (дата звернення: 24.03.2021).
5. Gergely Ittzes. Bartók Fesztivál. : *website*. URL: <http://bartokfesztival.hu/en/ittzes-gergely/> (дата звернення: 24.03.2021).
6. Online közvetített jótékonyági koncertet ad Ittzes Gergely fuvolaművész. Papageno : *web-site*. URL: <https://papageno.hu/zene/2020/05/online-kozvetített-jotekonyasagi-koncertet-ad-ittzes-gergely-fuvalamuvesz/> (дата звернення: 24.03.2021).
7. Gergely Ittzes. *Performing on Sankyo Flutes Since 1995*. Sankyo Flutes : *website*. URL: <http://sankyoflutes.com/sankyo-artists/gergely-ittzes> (дата звернення: 24.03.2021).
8. Gergely Ittzes. *A Recital and Interactive Workshop*. UMBC : *website*. URL: <https://music.umbc.edu/events/?id=67844> (дата звернення: 24.03.2021).
9. Ittzes Gergely. Wikipedia : *website*. URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Itt%C3%A9s_Gergely (дата звернення: 24.03.2021).
10. Módszertani könyvvel jelentkezik Ittzes Gergely fuvolaművész. Papageno : *web-site*. URL: <https://papageno.hu/featured/2018/12/modszertani-konyvvel-jelentkezik-ittzes-gergely-fuvalamuvesz/> (дата звернення: 24.03.2021).
11. Adorján András, Meierott L. & Nicolet A. *Lexikon der Flöte: Flöteninstrumente und ihre Baugeschichte, Spielpraxis, Komonisten und ihre Werke, Interpreten*. Laaber : Laaber-Verlag, 2009, pp. 416–417.
12. Ittzes G. *Flouble*. DVD-ROM. Budapest : Ittzes, 2012.
13. Pattillo G. Gergely Ittzes: *Extending the Circles*. The New York Flute Club Newsletter. 2013. November. URL: <https://www.nyfluteclub.org/uploads/newsletters/2013-2014/13-November-FINAL.pdf> (дата звернення: 24.03.2021).
14. Ittzes G. *Multiphonique Sound Poems: Works for Flute Solo*. Budapest: Akkord, 2008.

REFERENCES

1. McPherson A. (2016). *Completing the Circle: The Flute Music of Gergely Ittzes*. Doctor's thesis. Tasmania: Tasmanian College of the Arts.
2. Budai I. (2014). *The Flutist as Co-Creator: Composer-Performer Collaboration in the Flute Music of Hungary*: Doctor's thesis. Toronto: University of Toronto.
3. Koidin J. (2009). Gergely Ittzes. *Flute Talk* 29, 1, 6–11.
4. The Tianjin Juilliard School. Gergely Ittzes. Retrieved from: <https://www.tianjinjuilliard.edu.cn/faculty/gergely-ittzes>.
5. Bartók Fesztivál. Gergely Ittzes. Retrieved from: <http://bartokfesztival.hu/en/ittzes-gergely/>.
6. Papageno (2020). *Online közvetített jótékonyági koncertet ad Ittzes Gergely fuvolaművész*. Retrieved from: <https://papageno.hu/zene/2020/05/online-kozvetített-jotekonyasagi-koncertet-ad-ittzes-gergely-fuvalamuvesz/>.
7. Sankyo Flutes. Gergely Ittzes. *Performing on Sankyo Flutes Since 1995*. Retrieved from: <http://sankyoflutes.com/sankyo-artists/gergely-ittzes>.
8. UMBC. Gergely Ittzes. *A Recital and Interactive Workshop*. Retrieved from: <https://music.umbc.edu/events/?id=67844>.
9. Wikipedia. *Ittzes Gergely*. Retrieved from: https://hu.wikipedia.org/wiki/Itt%C3%A9s_Gergely.
10. Papageno (2018). *Módszertani könyvvel jelentkezik Ittzes Gergely fuvolaművész*. Retrieved from: <https://papageno.hu/featured/2018/12/modszertani-konyvvel-jelentkezik-ittzes-gergely-fuvalamuvesz/>.
11. Adorján András, Meierott L. & Nicolet A. (2009). *Lexikon der Flöte: Flöteninstrumente und ihre Baugeschichte, Spielpraxis, Komonisten und ihre Werke, Interpreten*. Laaber: Laaber-Verlag, pp. 416–417.
12. Ittzes G. (2012). *Flouble*. DVD-ROM. Budapest: Ittzes.
13. Pattillo G. (2013, November). Gergely Ittzes: *Extending the Circles*. The New York Flute Club Newsletter. Retrieved from: <https://www.nyfluteclub.org/uploads/newsletters/2013-2014/13-November-FINAL.pdf>.
14. Ittzes G. (2008). *Multiphonique Sound Poems: Works for Flute Solo*. Budapest: Akkord.